

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

9. Fuchs L. S. *Direct and frequent measures and evaluation: effects on instruction and estimates of student progress* (Research Report No. 97) / Fuchs L. S., S. L. Deno, P. K. Mirkin. Minneapolis: University of Minnesota, Institute for Research on Learning Disabilities, 1982. 52 p.

10. *Assessment and Accountability: Students With Disabilities and The AA-AAS* [Electronic resource] / National Center for Learning Disabilities. Available at: <http://www.ncld.org/wp-content/uploads/2015/01/AA-AAS-1-Percent-Assessment-01.23.151.pdf>.

11. Harr-Robins J. *The Inclusion of Students With Disabilities in School Accountability Systems* (NCEE 2012-4056) [Electronic resource] / J. Harr-Robins, M. Song, S. Hurlburt, C. Pruce, L. Danielson, M. Garet,

J. Taylor. – Washington, DC: National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education, 2012. – 86 p. – Available at: <https://ies.ed.gov/ncee/pubs/20124056/pdf/20124056.pdf>.

12. Shepard L. A. *Identification of mild handicaps* / L. A. Shepard [In R. L. Linn (Ed.)]: *Educational measurement* (3rd ed., pp. 545-572). – New York: American Council on Education/Macmillan, 1989. – 610 p.

13. Koretz D. M. *Assessing Students with Disabilities: Issues and Evidence* CSE Technical Report 587 [Electronic resource] / D. M. Koretz, K. Barton. – Center for the Study of Evaluation, 2003. – 34 p. – Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.522.6559&rep=rep1&type=pdf>.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2017

УДК 378.017:613.9

Ірина Авдєєнко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

У статті визначено сутність розвитку культури здоров'я студентської молоді, розглянуто вплив на розвиток означеної якості чинників освітнього середовища вищого навчального закладу. Наголошено на ролі та функціях освітнього середовища вищого навчального закладу для розвитку культури здоров'я студентів і виділено особливості їх реалізації в освітньому процесі, а саме: ціннісно-орієнтаційна, інформаційно-пізнавальна, системоутворювальна та організаційно-діяльнісна.

Ключові слова: вища освіта, культура здоров'я, освітнє середовище, студентська молодь, функції освітнього середовища.

Літ. 7.

Ірина Авдєєнко, кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры английского языка Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина

ВЛИЯНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ НА РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРЫ ЗДОРОВЬЯ СТУДЕНТОВ

В статье определена сущность развития культуры здоровья студенческой молодежи, рассмотрено влияние на развитие обозначенного качества факторов образовательной среды высшего учебного заведения. Подчеркнуты основные функции образовательной среды высшего учебного заведения для развития культуры здоровья студентов и выделены особенности их реализации в образовательном процессе, а именно: ценностно-ориентационная, информационно-познавательная, системообразующая и организационно-деятельностная.

Ключевые слова: высшее образование, культура здоровья, образовательная среда, студенческая молодежь, функции образовательной среды.

**Iryna Avdyeyenko, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the English Language Department
Kharkiv Vasyl Karazin National University**

THE INFLUENCE OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION ON THE DEVELOPMENT OF HEALTH CULTURE OF STUDENTS

The article defines the essence of students' health culture development, and deals with the influence on the development of the above-mentioned factors of educational environment of higher educational institution.

It is proved that health culture stipulates further development of all kinds of culture and involves the formation of a person as a individual, covering all the aspects of life. The health culture of student as a future professional is an integral part of his professionalism: on the one hand, it is a specific professional training program, on the other hand – an important component of the health-oriented educational and professional activities.

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

The educational environment of the higher educational establishment is of the prime importance for the development of students' health culture. It is established that the greatest educational effect due to the influence of this environment on the students will be observed in case when the environment acquires the health-saving and health-shaping character. To this end, the main features of the educational environment of the higher educational establishment for the development of students' health culture and especially their implementation in the educational process are singled out, namely: the value-oriented (presupposes the creation of proper motivation and implementation of incentives to creatively master health culture); the information-cognitive (an acquisition of knowledge about health and the ways of protecting it); the systemically important (an implementation of continuous of health-saving education, the generalization and systematization of the present experience of health-saving education and supplementing it with the requirements of the future professional activity), as well as the activity-organizational (the involvement of students into the implementation of the acquired health-protection knowledge into their professional work, gaining the practical experience while applying the health-saving technologies).

In the framework of the above-mentioned functions of the educational environment it is possible to develop in students a responsible attitude to health as one of the most important personal professional and social values, providing them with the necessary concepts and ideas about health-saving, providing the information-organizational and professional experience of the health-saving activities.

Keywords: an educational environment, higher education, a health culture, the students, the educational environment functions.

Постановка проблеми. Формування культури здоров'я студентів є довготривалим і складним процесом. На цей процес впливають такі чинники, як: сім'я, заклади освіти, самоосвіта тощо. Але надзвичайно важливою залишається роль вищої школи. Адже система професійної підготовки студентів вирішує завдання розвитку відповідних знань, умів та їхніх навичок як майбутніх фахівців. Освіта є важливим показником соціальної активності, індивідуального способу життя окремої людини і соціокультурного статусу суспільства в цілому. Оскільки освіта й спосіб життя людини взаємопов'язані, сучасний рівень розвитку суспільства в умовах невизначеності соціально-моральних норм життєдіяльності людини знаходиться у прямій залежності від рівня освіти. Саме тому актуальними стають дослідження формування культури здоров'я студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає можливість зробити висновок про значний ступінь вивчення проблеми формування культури здоров'я студентів. Вища школа є важливим елементом системи неперервної валеологічної освіти (сім'я – дошкільний навчальний заклад – школа – вищий навчальний заклад – післядипломна освіта – суспільство). Кожна ланка виконує свою роль і функції у процесі валеологічного виховання особистості. Вища школа має базуватися на принципах валеологічної освіти і на концептуальних засадах відповідно до навчального плану з урахуванням усіх особливостей і характерних рис професії. Студенти в системі неперервної валеологічної освіти є суб'єктами навчання, а головними принципами навчання стає їх потреба у саморозвитку, самовдосконаленні, самоствердженні. При цьому основна роль валеологічної освіти, як

зазначено у Концепції, – це формування валеологічного світогляду молоді, що навчається, шляхом психолого-педагогічного впливу на створення мотивації бути всебічно здоровим і розвинутим [3].

Ученими розкрито можливості валеологізації навчального процесу в освітніх закладах. Значний інтерес у цьому плані викликають праці І. Беха, Ю. Бойчука, М. Гончаренко, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших, які присвячені теоретико-методологічним, психологічним і культурологічним аспектам формування здорового способу життя особистості. Розкрито можливості формування здорового способу життя студентської молоді (О. Горбенко, Т. Куйдіна, В. Оржеховська, Ю. Старосельська та ін.), розкриваються також сучасні підходи до організації неперервної здоров'язбережувальної освіти і виховання молоді (Т. Бойченко, В. Оржеховська, В. Панченко та ін.) тощо.

Характеризуючи особливості культури здоров'я студентів, доведено, що провідне значення для її розвитку має освітнє середовище вищого навчального закладу. Особлива роль середовища в розвитку особистості аналізувалася в працях І. Беха, А. Бодальова, А. Гагаріна, С. Дерябо, В. Іванової, С. Климова, Г. Ковальова, Ю. Кулюткіна, О. Макогона, Ю. Мануйлова, В. Орлова, В. Панова, І. Щербак, В. Ясвіна та інших дослідників.

Мета статі – дослідити вплив освітнього середовища вищого навчального закладу на розвиток культури здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль освіти зростає з урахуванням модернізації сучасного суспільства. Серед нових завдань освітньої галузі є завдання підготовки людини до вільної і комфортної життєдіяльності в

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

інноваційному і глобалізованому суспільстві. Передбачається набуття знань і ефективне, свідоме практичне застосування їх в умовах сьогодення [2, 2].

У сучасних умовах актуалізується проблема гуманізації освітнього середовища, сприйняття людини як найвищої цінності. На її розв'язання спрямовані такі державні документи, як: Закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. У них зазначено, що серед основних принципів соціальної політики держави є повага до загальнолюдських цінностей, прав людини і народів України, безпосередня участь молоді в соціальному і культурному житті, відповідальність держави за створення умов для самореалізації кожної особистості. У контексті цих положень особливо гостро постає проблема орієнтації університетської освіти не лише на забезпечення студентів ґрунтовними знаннями, але й акцентування уваги на ціннісних і світоглядних аспектах їх як майбутніх фахівців. Поряд із питанням професіоналізму порушується проблема збереження і зміцнення здоров'я студентів, оскільки здоров'я дає змогу людині найбільш ефективно створювати значущі духовні та матеріальні цінності, генерувати ідеї, розв'язувати завдання в професійній діяльності. Тому соціальна й освітня політика держави має бути спрямована на утвердження принципів здоров'язбережувальної освіти.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки її основним завданням виступає забезпечення громадянського, патріотичного, морального виховання, формування здорового способу життя, соціальної активності та відповідальності. Це означає, зокрема, досягнення якісно нового рівня змісту освіти, що має відповідати сучасним і перспективним потребам особистості та суспільства і можливе за умов “формування здорового способу життя як складової виховання; удосконалення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи” [4].

Значну увагу ролі вищої школи при формуванні культури здоров'я особистості приділено у Концепції неперервного валеологічного виховання. Перша редакція Концепції окреслила основні її принципи – науковість, доступність, безперервність, практична цілеспрямованість, системність і наскрізність, гуманізація, інтеграція, динамічність,

відкритість, плюралізм, дисперсність, превентивність. Кожний із цих принципів охарактеризовано з акцентом лише на його сутність, без деталізації специфіки впливу в кожній із ланок неперервної валеологічної освіти – дошкільну, шкільну, додипломну, післядипломну. У Концепції зазначається, що відсутність знань про закони формування, збереження і зміцнення здоров'я, невиконання основних валеологічних принципів організації навчального процесу і побуту студентів призводить до зростання захворюваності підростаючого покоління. Однією з основних причин такої тенденції виступає невідповідність існуючої системи охорони здоров'я вимогам сьогодення, розмежування системи знань, якими володіє національна система освіти, з наслідками соціально-економічних змін. З огляду на окреслену тенденцію неперервна валеологічна освіта спрямована саме на зменшення і подолання цих кризових явищ.

Метою неперервної валеологічної освіти є підвищення рівня фізичного, психічного і духовного здоров'я української нації за допомогою створення таких умов: пріоритетної культури здоров'я; валеології – інтегрованої системи знань про чинники погіршення і відновлення здоров'я, методи і навички індивідуального його збереження і зміцнення; системи валеологічного виховання і навчання; здорових умов життєдіяльності; валеософського світогляду і практичних пріоритетів здорової людини [3]. Зміст валеологічної освіти проявляється в тому, що вона є інтегрованою системою отримання знань про здоров'я, формування валеологічної свідомості, практичних навичок та вмій, виховання мотивації здорового способу життя, пріоритету здоров'я в усіх складових неперервної освіти (дошкільна, шкільна, додипломна, післядипломна). Основними складовими валеологічної освіти, відповідно до Концепції, мають стати філософсько-методологічні і культурологічні аспекти, фізичне здоров'я, психічне здоров'я, духовне здоров'я, природні умови здоров'я, соціальні умови здоров'я, етнічна культура здоров'я, основи безпеки життєдіяльності, основи медичних знань і оздоровчі методи і системи.

Поняття “середовище” розкривається через такі категорії, як простір, оточення, умови. Насамперед, середовище є простором. Філософська категорія “простір” досить повно досліджена, що дозволяє виявити в ній загальні характеристики, які пояснюють і багато проявів середовища. Простір є формою буття і як форма буття орієнтує нас на взаємодію як усередині

простору, якщо воно обмежене, так і поза ним. Взаємодія виявляється через буття, тобто визначає зв'язок з категорією часу. Простір власне і задає зовнішній масштаб, вихідну орієнтацію й обумовлює більш конкретні просторові рухи. Виражаючи зміст понять "порядок", "розташування" одночасно існуючих у ньому об'єктів, простір у контексті синергетики можна представити як сполучення хаосу й порядку [1].

Звідси можемо говорити про вплив середовища на розміщені в ньому об'єкти в такий спосіб: простір може бути як самоорганізованим, так і організованим, а порядок можна встановлювати стосовно певних цілей, зокрема, з метою створення підґрунтя для нормативної регуляції людської поведінки.

Аналіз середовища як простору конкретизується у зв'язку з філософським розумінням простору не тільки як матеріальної реальності або ідеального феномена, але і як певної данності, коли філософи стали виділяти поняття "фізичний простір", "біологічний простір" і "соціальний простір", які пов'язані між собою.

Характеристики ж простору, установлені філософами (довжина, структурність, взаємодія елементів), створюють можливість впливу і на почуттєве споглядання (І. Кант). А оскільки простір принципово незамкнений, може переходити у простір іншої системи, бути багатопов'язаним і невичерпним, то створюються додаткові можливості для використання цього впливу на особистість, яка розвивається.

У зв'язку з цим необхідно з'ясувати, у чому ж полягає взаємодія середовища й системи. Будь-яка система дає збій і навіть руйнується, якщо вступає у суперечність із середовищем. Особистісний та індивідуальний підходи втрачають свою силу й значущість, якщо не враховуються соціокультурний і природний контексти розвитку особистості. Досліджуючи взаємовідношення системи і її оточення, Г. Парсонс виділив чотири системні потреби, урахування яких необхідне і при організації середовища. Він стверджував, що "будь-яка система повинна пристосуватися до свого оточення (тобто пройти етап адаптації), прагнути до стану рівноваги ...", кожна система повинна мати засіб для визначення порядку досягнення цілей і реалізації її ресурсів у порядку їх досягнення (цілепокладання), нарешті, кожна система повинна підтримувати свою єдність, внутрішню координацію частин і припиняти можливі відхилення (реінтеграцію). Ця теорія Г. Парсонса орієнтує й на побудову взаємодії системи з її оточенням [5, 124].

Вплив середовища (оточення) на систему може розглядатися як необхідний або супутній.

Аналіз наукової літератури дає можливість розглядати середовище як складну динамічну систему, яка здатна змінюватися, перебудовуватися залежно від соціально-педагогічних умов, впливати на актуалізацію потенціалу особистості. Освітнє середовище як фундаментальне психолого-педагогічне поняття набуває змісту в таких якостях: можливості асимілювати людину і впливати на її розвиток; можливості суб'єкту структурувати оточуючий простір таким чином, що він стає освітнім; реакції на появу особистості, яка має інтенцію освіти; динамічної освіти, яка є системним продуктом взаємодії освітнього простору, управлінням освіти, місця освіти і того, кого навчають; чинника навчання і розвитку, умов і засобів навчання і розвитку, предмета проектування і моделювання, об'єкта психолого-педагогічної експертизи; суб'єктного простору освітнього простору; предметної проекції освітньої сфери, яка забезпечена механізмами освітньої політики й управління [6, 106].

У загальному вигляді освітнє середовище будь-якого освітнього закладу може бути представлено в сукупності компонентів, а саме:

1) просторово-семантичне оточення (архітектурна організація життєвого простору (архітектура будівлі школи, дизайн інтер'єрів, просторова структура початкових і рекреаційних приміщень); зовнішнє оточення школи; символічний простір (символи, традиції, свята та ін.) створюють фон, на тлі якого розгортаються стосунки всіх учасників навчально-виховного процесу; 2) змістовно-методичне оточення (змістова сфера (концепції навчання і виховання, навчальні програми, навчальний план, підручники і навчальні посібники та ін.); форми і методи навчання разом із предметним стають чинником розвитку суб'єкта освіти; 3) комунікаційно-організаційне оточення (особливості суб'єктів освітнього процесу; комунікаційна сфера (стиль спілкування і викладання, просторова і соціальна щільність суб'єктів навчання); організаційні умови (особливості управлінської культури, наявність творчих об'єднань викладачів, ініціативних груп та ін.) народжується як "єдина карта поведінки, властива для даного навчального закладу" [7, 216].

У структурі освітнього середовища виділяють: фізичне оточення, людські чинники, програми навчання (Г. Ковальов); соціально-контактну, інформаційну, соматичну і предметну частини (Е. Клімов); соціальний, просторово-предметний, технологічний компоненти (В. Ясвін).

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Також можна виділити такі структурні компоненти освітнього середовища: внутрішня спрямованість навчального закладу, психологічний клімат, соціально-психологічна структура колективу, психологічна організація передачі знань, психологічна характеристика суб'єктів освіти [7, 232].

Проведений нами аналіз наукової літератури дав можливість розглядати освітнє середовище як складну динамічну систему, що здатна змінюватися, перебудовуватися залежно від зовнішніх умов, впливати на актуалізацію потенціалу особистості. Установлено, що *освітнє середовище* – це система впливів і умов формування особистості, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні. *Освітнє середовище визначається як система прямих і непрямих навчально-виховних дій, що реалізують установки педагогів, що формують завдання, мету, методи, засоби й форми освітнього процесу.*

Середовищний підхід дозволяє перенести акцент у діяльності викладача з активного педагогічного впливу на особистість студента у сферу проектування освітнього середовища, де відбувається його самонавчання й саморозвиток.

Отже, у процесі взаємодії студента із середовищем активізуються механізми його внутрішньої пізнавальної активності. І чим більше студент використовує можливості середовища, тим успішніше відбуваються процеси його вільного й активного саморозвитку, оскільки особистість водночас стає і творцем, і продуктом свого середовища.

Необхідно підкреслити важливість питання функціональності освітнього середовища вищого навчального закладу. Звернення до можливих функцій ВНЗ не є випадковим, адже в суспільстві існує ряд інших чинників, які впливають на культуру здоров'я особистості (сім'я, дошкільний навчальний заклад, школа, самоосвіта тощо), проте лише у вищій школі відбувається цілеспрямований вплив на особистість. Мета даного впливу – це розвиток відповідних якостей, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Поняття “функція” багатозначне, воно використовується у природничих і гуманітарних науках у широкому діапазоні: від математичного розуміння будь-якої залежності між двома чи більше змінними до функцій як характеристики чи ознаки будь-якого явища. У соціально-педагогічній науці під функцією найчастіше розуміють якісну характеристику, спрямовану на збереження, підтримку і розвиток системи.

Аналіз літератури дозволяє констатувати, що

питання функціональності освітнього середовища вищого навчального закладу розглядається у загальнотеоретичних аспектах діяльності або стосовно підготовки фахівців того чи іншого профілю. Це дозволило нам адаптувати розглянуті функції відповідно до можливостей освітнього середовища вищого навчального закладу для формування культури здоров'я студентів в цілому. Ми можемо виокремити такі функції: *ціннісно-орієнтаційну* (передбачає створення належної мотивації та впровадження стимулів для творчого оволодіння студентами культурою здоров'я), *інформаційно-пізнавальну* (набуття знань про здоров'я та способи його збереження), *системоутворювальну* (реалізація неперервної здоров'язбережувальної освіти, узагальнення та систематизація наявного досвіду здоров'язбережувальної підготовки та доповнення його з урахуванням вимог майбутньої фахової діяльності) та *організаційно-діяльнісну* (залучення студентів до реалізації отриманих здоров'язбережувальних знань у професійній діяльності, набуття практичного досвіду застосування здоров'язбережувальних технологій). У межах зазначених функцій освітнього середовища можливим є формування в студентів відповідального ставлення до здоров'я як однієї з найважливіших особистісних професійних та соціальних цінностей людини, забезпечення їх необхідними поняттями та уявленнями про здоров'язбереження, надання інформаційно-організаційного та професійного досвіду здоров'язбережувальної діяльності.

Висновки. У процесі професійної підготовки студенти мають можливість здобути необхідні здоров'язбережувальні знання, опанувати досвід практичного вирішення актуальних завдань здоров'язбережувальної спрямованості. Це може отримати втілення лише в освітньому середовищі вищого навчального закладу, яке за своїми функціональними можливостями має переваги порівняно з іншими освітніми середовищами, реалізуючи ціннісно-орієнтаційну, інформаційно-пізнавальну, системоутворювальну й організаційно-діяльнісну функції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гонтаровська Н. Проблема створення освітнього середовища в педагогічній теорії та практиці / Гонтаровська Н. // *Імідж сучасного педагога*. – 2007. – № 1. – С. 15–20.
2. Єрмакова Т. С. Сухомлинський про збереження та зміцнення здоров'я старшокласників / Т. С. Єрмакова // *Теорія та методика навчання та виховання*. – Х., 2008. – Вип. 21. – С. 35–39.
3. Концепція формування позитивної мотивації

**ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ**

на здоровий спосіб життя у дітей та молоді: затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21 липня 2004 року // Директор школи. – 2004. – № 40. – С. 23–29.

4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні у 2012–2021 роках. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

5. Парсонс Г. Человек в современном мире / Г. Парсонс. – М.: Прогресс, 1985. – 428 с.

6. Слободчиков В. И. О понятии образовательной среды в концепции развивающего обучения / В. И. Слободчиков. – М.: Экспертцентр РОСС, 2000. – 230 с.

7. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин – М.: Смысл, 2001. – 365 с.

REFERENCES

1. Hontarowska, N. (2007). Problema stvorennia osvitnoho seredovyshcha v pedahohichnii teorii ta praktysi [The problem of creation of educational environment in pedagogical theory and practice]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [Image of a modern teacher]. No. 1, pp. 15–20. [in Ukrainian].

2. Yermakova, T. S. (2008). Sukhomlynskyi pro zberezhennia ta zmitsnennia zdorovia starshoklasnykiv [Sukhomlinsky about the students' health-saving and strengthening]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia* [Theory and methodology of training

and education]. – Kharkiv, No. 21, pp. 35–39. [in Ukrainian].

3. Kontseptsiiia formuvannia pozytyvnoi motyvatsii na zdorovyi sposib zhyttia u ditei ta molodi: zatverdzhena nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21 lypnia 2004 roku [The concept of formation of positive motivation for healthy lifestyle in children and youth: approved by the Ministry of education and science of Ukraine from July 21, 2004]. *Director of the school*. 2004, No. 40, pp. 23–29. [in Ukrainian].

4. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini u 2012–2021 rokakh [The national strategy of education development in Ukraine in 2012-2021]. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> [in Ukrainian].

5. Parsons, G. (1985). *Chelovek v sovremennom mire* [People in the modern world]. Moscow: Progress, p. 428. [in Russian].

6. Slobodchikov, V. I. (2000). *O ponyatii obrazovatelnoy sredy v kontseptsii razvivayushchego obucheniya* [The concept of the educational environment in the concept of developmental education]. Moscow: Ekopsitsentr ROSS, p. 230. [in Russian].

7. Yasvin, V. A. (2001). *Obrazovatel'naya sreda: ot modelirovaniya k proektirovaniyu* [Educational environment: from modeling to designing]. Moscow: Smysl, p.365. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 20.05.2017

“В людині, яку ми виховуємо, повинні поєднуватися моральна чистота, духовне багатство, фізична досконалість”.

“Розвинені почуття, висока емоційна культура – це, образно кажучи, абсолютний музичний слух моральної вихованності”.

Василь Сухомлинський
український педагог, публіцист, письменник, поет

“Слідкуй за своїми думками; вони стануть словами.
Слідкуй за своїми словами; вони стануть діями.
Слідкуй за своїми діями; вони стануть звичкою.
Слідкуй за своїми звичками; вони стануть образом.
Слідкуй за своїм образом; він стане долею”.

Лао-Цзи
китайський філософ

